

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ПРИКАРПАТТЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

©2024 ГУБЕРНАТ Т. Я.

УДК 330.131:335.01

JEL: F15; F19

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-8-39-51>

Губернат Т. Я. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств харчової промисловості Прикарпаття в умовах війни

У статті розглянуто сучасний стан зовнішньоекономічної діяльності України загалом та Івано-Франківської області зокрема. Досліджено сировинну орієнтацію українського експорту та визначено вразливість конкурентних позицій країни на зовнішніх ринках. Проведено аналіз зовнішньоекономічної діяльності Прикарпаття за товарною, географічною структурою та визначення експортного потенціалу національних підприємств харчової промисловості під час повномасштабного вторгнення агресора. Визначено темпи зростання (зниження) експорту та імпорту у 2022–2023 рр. по Івано-Франківській області. Виявлено категорію продовольства та основні групи товарів харчової промисловості, які експортувалися та імпортувалися областю. Сформульовано основні підходи та визначено пріоритети для підвищення стійкості харчової промисловості перед викликами та ризиками війни, а також для стимулювання їхнього відновлення та розвитку. Виявлено, що ключовими напрямками забезпечення стійкості галузі є: створення промислової політики, яка сприятиме здатності промисловості ефективно задовольняти потреби фронту та цивільного населення під час війни; зміцнення продовольчої безпеки та збільшення експорту агропромислової продукції. Акцентовано увагу на підтримці інтересів національних виробників, нарощуванні експортного потенціалу національного продукту, усуненні ефекту імпортозаміщення. Обґрунтовано необхідність розвитку на території України виробництва повного циклу та збільшення промислового перероблення; відновлення та збільшення виробництва харчової продукції; залучення іноземних і вітчизняних інвесторів; зміцнення експортного потенціалу промисловості; посилення потенціалу переробної галузі для виробництва енергії з альтернативних джерел; проведення маркетингових досліджень; формування спрощеної системи митно-тарифного регулювання.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, експорт, імпорт, харчова промисловість Прикарпаття, продовольча база, російсько-українська війна, військова агресія.

Рис.: 10. **Табл.:** 3. **Бібл.:** 15.

Губернат Тарас Ярославович – аспірант, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу (вул. Карпатська, 15, Івано-Франківськ, 76019, Україна)

E-mail: tarasgubernat@yahoo.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-0296-1901>

UDC 330.131:335.01

JEL: F15; F19

Gubernat T. Ya. Foreign Economic Activity of Food Industry Enterprises of Prykarpattia in the Conditions of Wartime

The article discusses the current state of foreign economic activity of Ukraine in general and Ivano-Frankivsk region in particular. The raw material orientation of Ukrainian exports has been researched and the vulnerability of the country's competitive positions in foreign markets has been determined. An analysis of the foreign economic activity of the region of Prykarpattia by commodity, geographical structure and determination of the export potential of national food industry enterprises during the full-scale invasion of the aggressor is carried out. The growth (decrease) rates of exports and imports in 2022–2023 in Ivano-Frankivsk region are determined. The category of food and the main groups of food industry products that were exported and imported by the region are identified. The main approaches are formulated and priorities are identified to increase the resilience of the food industry in the face of the challenges and risks of war, as well as to stimulate their recovery and development. It is found that the key directions of ensuring the sustainability of the industry are: creation of an industrial policy that will contribute to the ability of industry to effectively meet the needs of both the frontline and the civilian population during the war; strengthening food security and increasing exports of agro-industrial products. Attention is focused on supporting the interests of national producers, increasing the export potential of the national product, eliminating the effect of import substitution. The necessity of development of full-cycle production and increase of industrial processing on the territory of Ukraine is substantiated; also there are resumption and increase of food production; attraction of foreign and domestic investors; strengthening the export potential of industry; strengthening the potential of the processing industry for the production of energy from alternative sources; conducting marketing researches; formation of a simplified system of customs and tariff regulation.

Keywords: foreign economic activity, export, import, food industry of Prykarpattia, food base, russian-Ukrainian war, military aggression.

Fig.: 10. **Tabl.:** 3. **Bibl.:** 15.

Gubernat Taras Ya. – Postgraduate Student, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas (15 Karpatska Str., Ivano-Frankivsk, 76019, Ukraine)

E-mail: tarasgubernat@yahoo.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-0296-1901>

Успішне здійснення зовнішньоекономічної діяльності посилює інтеграцію держави в міжнародний ринок, що в подальшому веде до поліпшення рівня життя, розвитку суспільства та розширення зони впливу економіки загалом. Базою експортно-імпортних відносин країни є її зовнішня торгівля, яка здійснюється у двох основних формах: експорт та імпорт.

Вітчизняна харчова індустрія є важливою та стратегічною сферою, яка завжди забезпечувала потреби внутрішнього ринку. Завдяки розвитку аграрного сектора країна мала можливість стати одним із провідних гравців у глобальному виробництві та торгівлі продуктами харчування. Забезпечення населення якісними харчовими продуктами є одним із ключових напрямків соціально-економічного розвитку будь-якої країни. В Україні були всі необхідні умови для процвітання харчової галузі, здатної покрити внутрішні потреби в продуктах і забезпечити суттєві валютні надходження від їхнього експорту на міжнародний ринок.

Проте сьогодні вітчизняна економіка зіштовхнулася з небаченим за всю свою історію потрясінням. Повномасштабне військове вторгнення північного сусіда завдало потужного удару по всіх ланках економічної системи нашої держави. 24 лютого 2022 р. Україна опинилася перед надзвичайним викликом – невмотивованою військовою агресією з боку росії, яка поставила собі за мету геноцид українського народу та руйнацію економічного потенціалу нашої країни. Знизилося виробництво основних видів продукції. Зокрема, тієї, що становить основу експортного потенціалу житниці Європи.

До числа вчених, які здійснювали дослідження у сфері експортно-імпортних відносин країни, можна віднести таких, як: Бондаренко Н., Завгородній А., Козак Ю., Притула Н., Єрмакова О., Ковтун Е., Легостаєва О., Овсієнко А., Шепель Т., Остапенко Т., Решетняк К. та ін.

Проблемам сучасного стану зовнішньої торгівлі в умовах війни присвячено чимало наукових праць вітчизняних фахівців. Через повномасштабне вторгнення росії зовнішня торгівля України продовжує змінюватися й адаптуватися до нових геополітичних, економічних, соціальних викликів, що виникають. Отже, аналіз цих змін вимагає подальшого дослідження.

Метою дослідження є аналіз зовнішньоекономічної діяльності Івано-Франківської області за товарною та географічною структурою, а також визначення експортного потенціалу національних підприємств харчової промисловості під час повномасштабного вторгнення агресора.

Матеріалами дослідження послужили статистичні дані Державної служби статистики України,

Головного управління статистики в Івано-Франківській області, Центру економічної стратегії, Національного інституту стратегічних досліджень, Інституту економічних досліджень та політичних консультацій, Центру наукових досліджень і соціальних ініціатив, сучасні положення та законодавчі акти із зовнішньоекономічної діяльності підприємств України в умовах війни, наукові праці вчених-економістів. У роботі було використано відповідні методи економічних досліджень, зокрема: аналіз, синтез, узагальнення, статистичний аналіз, порівняння.

Експортний потенціал України складається з трьох ключових елементів: внутрішнього потенціалу національної економіки, потенціалу іноземних ринків і системи бар'єрів та стимулів для експортної продукції. Сфера пропозиції товарів взаємодіє зі сферою зовнішнього попиту на експорт через систему наявних стимулів та обмежень, що регулюють експортну діяльність (рис. 1) [1].

Ключові важелі впливу експорту на зовнішньоекономічну діяльність держави в межах міжнародного поділу праці проявляються через просування конкурентоспроможної продукції, робіт і послуг на зовнішні ринки; отримання країною виручки в іноземній валюті, яка необхідна для вдосконалення й оновлення виробничих потужностей за допомогою науково-технічного прогресу; здійснення своєчасної оплати імпортованої продукції, яка необхідна для країни [2; 3].

Харчова промисловість завжди відігравала ключову роль в Україні. Залишаючись стратегічно важливою галуззю, вона здатна повністю задовольнити потреби не лише внутрішнього, але й зовнішнього ринку. Станом на 2021 р. виручка від експорту продовольством сягнула рекордних за останні десять років позначок:

- ✦ жири та олії рослинного походження зросли в реалізації на зовнішньому ринку на 7,05 млрд дол. США, або на 22,6%;
- ✦ готові харчові продукти – на 3,80 млрд дол. США, або на 13,1%;
- ✦ живі тварини та продукти тваринного походження – на 1,35 млрд дол. США, або на 13,8%.

Російсько-українська війна стала викликом для українського суспільства. Багатьом українцям прийшлося вчитися жити заново, адаптуючись до нових викликів сьогодення. Бізнес усіх без виключення галузей народного господарства спонукав до пошуку нових, альтернативних стратегій. При цьому не мало значення, чи перебуває він у країні, чи ведеться підприємницька діяльність з іноземними партнерами.

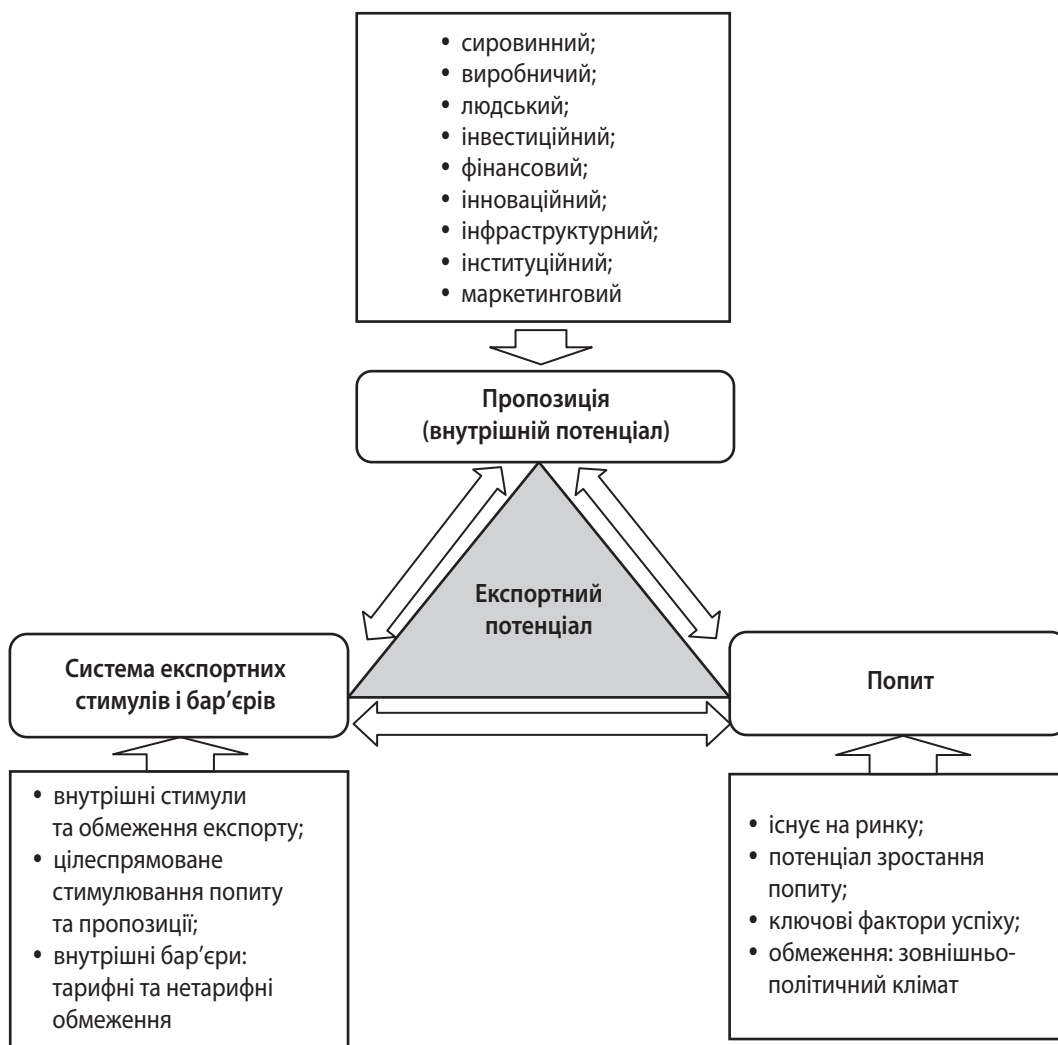

Рис. 1. Структурні елементи експортного потенціалу

Економіка України пристосувалася до функціонування в умовах воєнного стану, що позначилося на показниках зовнішньої торгівлі. Вітчизняна харчова промисловість продемонструвала високу стійкість та адаптивність до ризиків воєнного часу порівняно з іншими галузями народного господарства.

Товарообіг продовольчих товарів та сільськогосподарської продукції України у 2023 р. почав відновлюватися, навіть продемонстрував зростання на 19%. По загальній продукції країни показник хоч і був позитивний, але становив всього 4%. Експорт товарів по країні почав нести збитки (-14%), тоді як по продовольчих товарах позначка становила -17%. У 2023 р. товарна структура реалізованих продуктів харчування в Україні знизилася по:

- ✦ зернових культурах – на 8306,5 млн дол. США, або на 8,8%;
- ✦ жирах та олії рослинного походження – на 5649,1 млн дол. США, або на 5,0% (табл. 1) [4].

Завдяки збереженню темпу нарощування обсягів імпорту за помірного падіння обсягів експорту погіршився зовнішньоторговельний баланс, негативне сальдо збільшилося до понад 11 млрд дол. США, що на 8,4 млрд дол. США, або на 317% більше порівняно з першою половиною 2022 р. [5].

Зафіксовано зменшення вартісних обсягів експорту до ЄС на 10%, яке було пов'язано з проблемами транзиту аграрної продукції, а також заборону імпорту зернових та олійних культур окремими державами – членами ЄС [6]. Негативну динаміку експорту товарів не вдалося подолати. Його обсяг скоротився на 14% – до 19,4 млрд дол. США. Його фізичні обсяги зросли на 4% завдяки вирішенню деяких проблем із логістикою, які виникли у зв'язку з російською агресією, що триває.

На відміну від експорту вартісні обсяги імпорту товарів зросли на 20% – до 30,4 млрд дол. США, проте його фізичні обсяги впали на 26%, що свідчить як про зростання світових цін на основні товари українського імпорту, так і про певні зміни в самій товарній структурі імпорту.

Товарна структура зовнішньої торгівлі товарами України за 2022–2023 рр.

Код найменування	2022 р., млн дол. США				2023 р., млн дол. США				2022 р. до 2023 р., %		
	Товарообіг	Експорт	Імпорт	Сальдо	Товарообіг	Експорт	Імпорт	Сальдо	Товарообіг	Експорт	Імпорт
Продовольчі товари та с.-г. продукція	12822	10060	2762	7298	15229	11761	3468	8293	19%	17%	26%
Усього продукції	47939	22648	25291	-2642	49841	19407	30434	-11027	4%	-14%	20%

Товарна структура експорту та імпорту України зазнала змін порівняно з першим півріччям минулого року. В експорті, як і раніше, зберігається домінування продовольчих товарів та с.-г. сировини – частка такої продукції зросла до 60,6% від загального обсягу експорту. Частка несільськогосподарської продукції в експорті, відповідно, зменшилася до 39,4% (рис. 2) [7].

За підсумками першого кварталу 2023 р. експорт товарів з України становив 10,3 млрд дол. США, що на 3,6 млрд дол. США менше, ніж за аналогічний період 2022 р. Скорочення відбулося за всіма основними галузями, окрім продовольчих товарів та сільськогосподарської продукції, де проти аналогічного періоду 2022 р. відбулося зростання на 4,5%, або 0,3 млрд дол. США. Зростання експорту сільськогосподарської продукції при скороченні постачань на зовнішні ринки товарів інших галузей призвело до того, що частка цих товарів у товарній структурі вітчизняного експорту за підсумками першого кварталу 2022 р. зросла з 46,3% до 65,4%.

Основу продовольчого експорту становили зернові культури. За перші три місяці 2023 р. Укра-

їна експортувала зернових на 3,2 млрд дол. США, або 30,7% від загального товарного експорту країни. Їх щомісячні вартісні обсяги експорту демонстрували стабільне зростання протягом перших трьох місяців 2023 р.: 0,9 млрд дол. США в січні, 1,1 млрд дол. США в лютому та 1,2 млрд дол. США в березні (рис. 3).

Також вагоме місце в товарній структурі експорту посідали жири й олії (частка яких становила 14,2%) та насіння і плоди олійних рослин (з часткою у 8%). Стабільний експорт зазначених трьох товарних груп здійснюється через реалізацію Чорноморської зернової ініціативи, а також через постачання до сусідніх з Україною країн ЄС [8].

Під час війни Івано-Франківська область опинилася у відносно вигідних умовах порівняно з південними та східними областями України. Бойові дії в країні не зупинили діяльність з аудиту та сертифікації систем управління безпечністю харчових продуктів області [9]. Станом на 2022 р. у географічній структурі зовнішньоекономічної діяльності Прикарпаття експорт товарів становив 684,6 млн дол. США, імпорт – 597,9 млн дол. США (частка

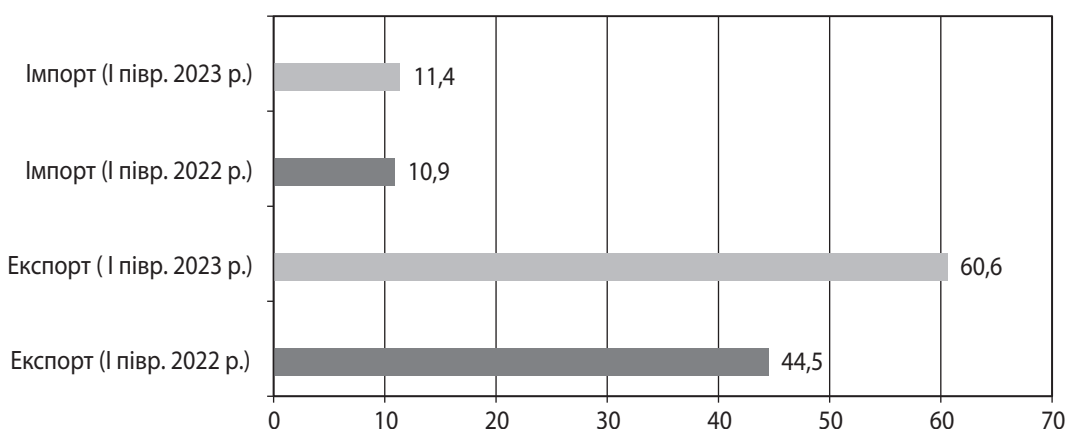

Рис. 2. Товарна структура зовнішньої торгівлі продовольчими товарами у I півріччі 2022 р. і 2023 рр., %

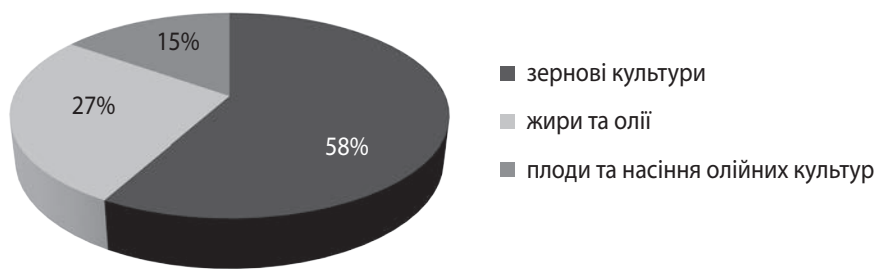

Рис. 3. Товарна структура експорту продовольчими товарами України в I кварталі 2022 та 2023 рр., %

експорту та імпорту області складала 1,6 та 1,1 відсотка відповідно до загального обсягу по Україні). У порівнянні з 2021р. обсяги експорту зменшились на 41,2%, імпорту – на 39,9%. Сальдо зовнішньої торгівлі товарами в області залишилось позитивним і складало 86,7 млн дол. США (у 2021 р. також позитивне – 169,5 млн дол. США). Коефіцієнт покриття експортом імпорту склав 1,15 (у 2021р. – 1,17). Зовнішньоторговельні операції проводили з партнерами зі 113 країн світу. Серед регіонів України за обсягами експорту товарів у 2022 р. Івано-Франківська область посіла 21 місце, імпорту – 16, за індексами експорту та імпорту товарів – 18 та 19 місця відповідно [10; 11] (рис. 4, рис. 5).

У 2023 р. експорт товарів Прикарпаття становив 616,1 млн дол. США, імпорт – 555,2 млн дол.

США. Так, у порівнянні з 2022 р. обсяги експорту зменшились на 10%, імпорту – на 7,1%. Позитивне сальдо складало 60,9 млн дол. США (у 2022 р. також позитивне – 86,5 млн дол. США). Коефіцієнт покриття експортом імпорту склав 1,11 (у 2022 р. – 1,14) [12].

В умовах початку війни підприємства Прикарпаття максимально використали режим вільної торгівлі.

Щодо ЄС, значні обсяги товарів з Івано-Франківської області йшли до Польщі (18,2%), Німеччини (9,1%), Румунії (9,1%), Молдови (5,1%), Австрії (7,9%), Італії (4,4%), Іспанії (3,8%), Туреччини (6,0%), Єгипту (1,2%), Кіпру (1,9%), Китаю (1,5%) та інших країн (рис. 6) [8]. Екс-

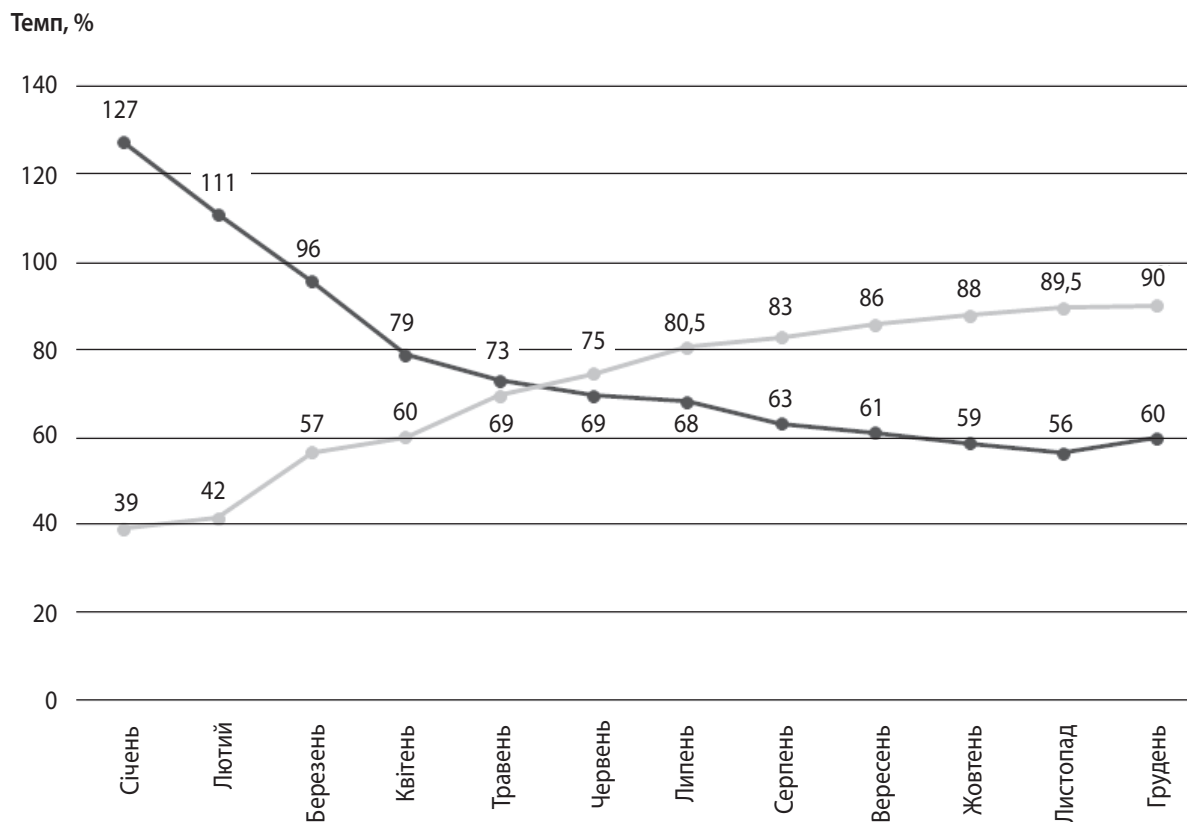

Рис. 4. Темпи зростання (зниження) експорту товарів (2022 р. до 2023 р., %)

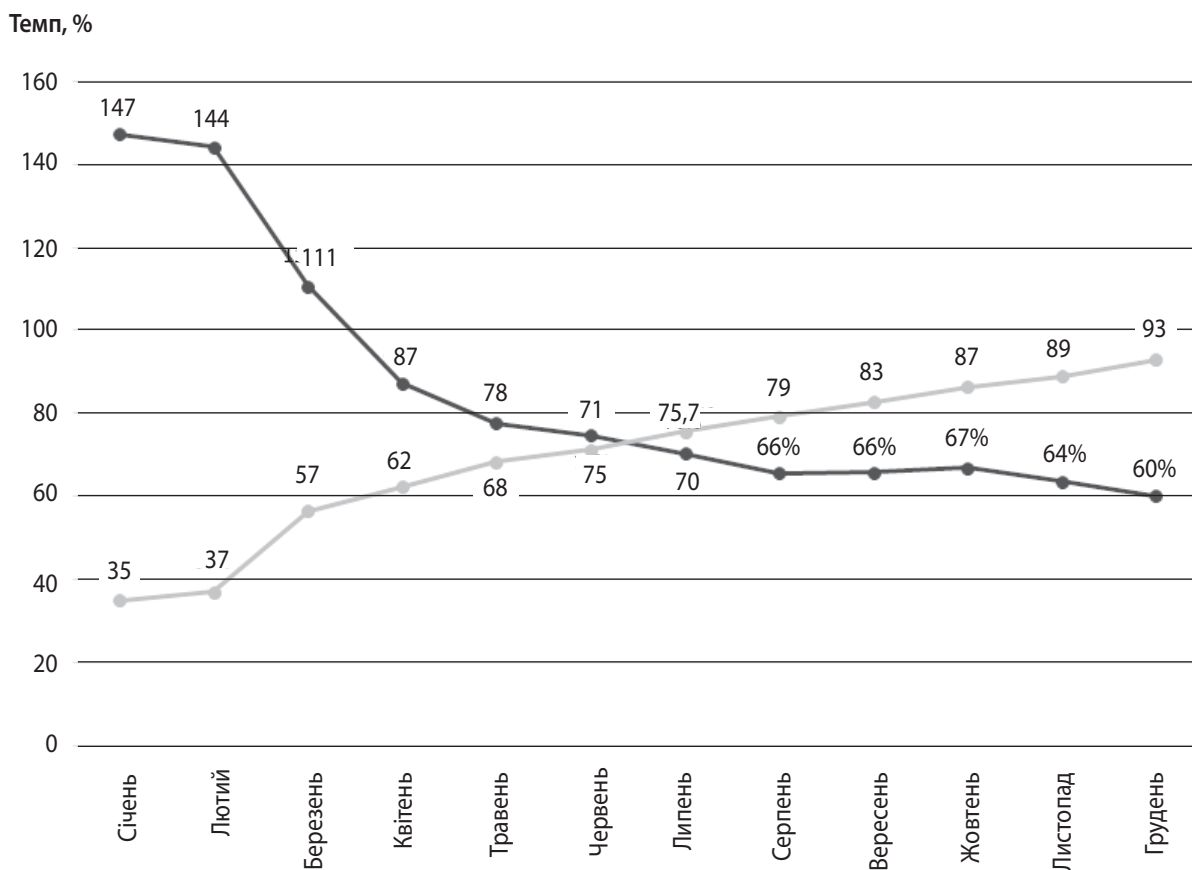

Рис. 5. Темпи зростання (зниження) імпорту товарів (2022 р. до 2023 р. %)

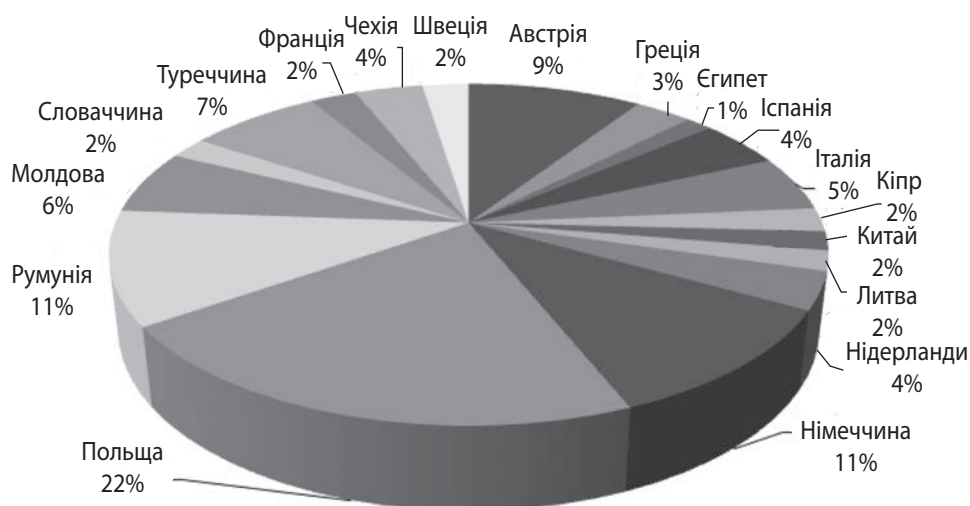

Рис. 6. Географічна структура експорту товарів Івано-Франківської області за січень – червень 2024 р., %

порт продовольчої групи товарів у 2023 р. зіткнувся з проблемами транзиту аграрної продукції, а також заборонаю з боку Польщі, Угорщини, Болгарії, Словаччини та Румунії на імпорт української пшениці, кукурудзи, насіння ріпаку та соняшнику.

Фактори, які вплинули на формування передумов продовольчої безпеки та доступ до сирови-

ни, порівняно з довоєнним періодом, знизилися в більшості підприємств, тоді як 18% підприємств поліпшили свої позиції. У майже 20% виробництв завантаженість знизилася на понад 30%, і лише менше 10% виробництв змогли зберегти завантаженість на належному рівні. Більшість представників бізнесу скоротили обсяги виробництва, лише у

18% – обсяги виробництва збільшилися. Дана динаміка переважно спостерігалася на заході країни, оскільки зросла кількість працівників, які виїхали із зон бойових дій або працюють на підприємствах за спеціальними гуманітарними програмами [13].

Разом із тим, бізнес у сфері виробництва борошна та круп, доступність сировини для виробників у центрі та на заході країни не змінилися. А от завантаженість та обсяги виробництва скоротилися досить суттєво. Аналізуючи товарну структуру 2021–2023 рр., можна помітити, що найнесприятливішим періодом для виходу на міжнародні ринки виявився 2022 р. (табл. 2).

припиняли, хоча й відчули суттєвий вплив війни в кадровому забезпеченні та збуті. Також були проблеми із сировиною, її постачанням і з пакувальними матеріалами, які раніше переважно отримували зі східних областей [13].

Незважаючи на перепони, вітчизняна продовольча продукція не припиняла реалізовуватися за межами країни (рис. 7).

За результатами 2021–2023 рр. Україна залишається імпортозалежною країною. Високий рівень споживання продовольчої продукції іноземного походження є ключовою загрозою для забезпечення економічної безпеки України.

Таблиця 2

Товарна структура зовнішньої торгівлі Івано-Франківської області за 2021–2023 рр., тис. дол. США

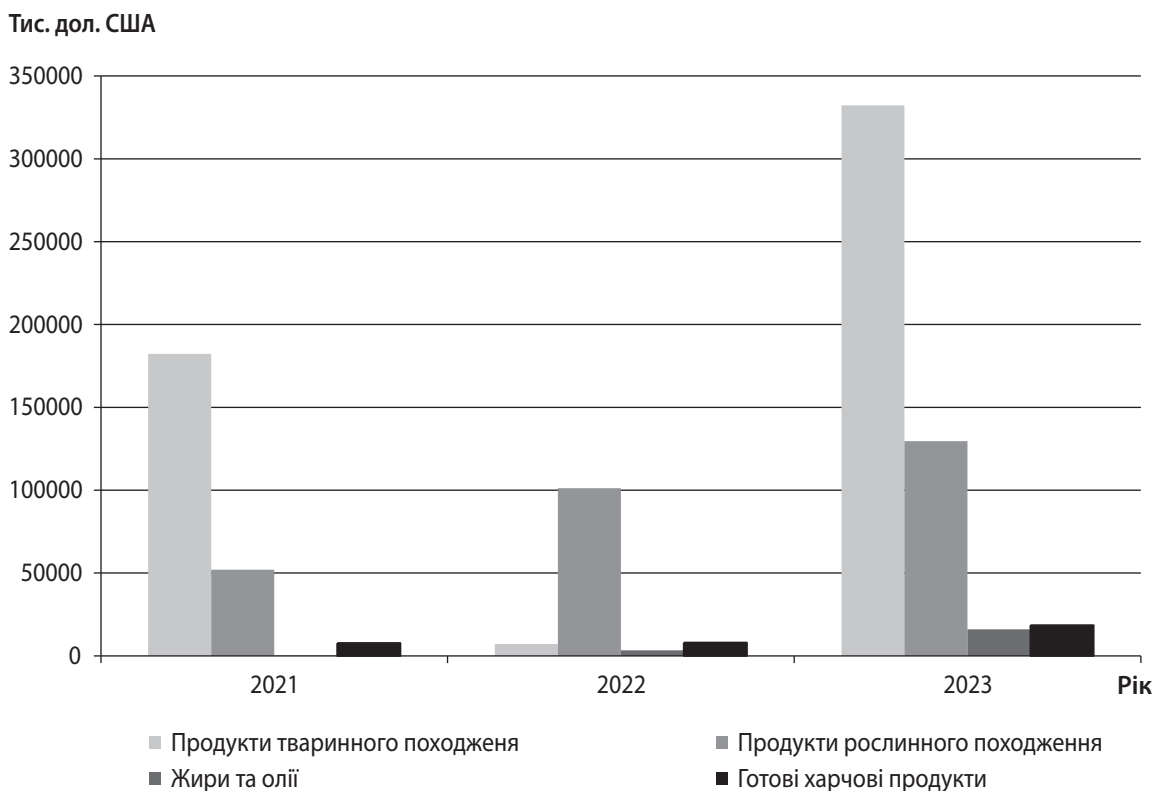
Код і назва товарів згідно з УКТ ЗЕД	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Відхилення (+/-) 2023 р. до 2021 р.	
	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт
I. Живі тварини; продукти тваринного походження	182266,6	4380,1	7247,6	2600,2	332323,5	555243,1	150056,5	550863
II. Продукти рослинного походження	52009,3	14055,0	101249,1	3758,6	129630,9	5949,6	77621,6	-8105,4
III. Жири та олії тваринного або рослинного походження	197,1	394,0	3342,9	362,7	16008,4	403,8	15811,3	9,8
IV. Готові харчові продукти	7742,2	10863,0	8010,2	12407,2	18509,9	15497,8	10767,7	4634,8

У загальній товарній структурі зовнішньої торгівлі Івано-Франківської області експорт у 2023 р. по живих тваринах та продукції тваринного походження зріс на 150056,5 млн дол.; продуктах рослинного походження – на 77621,6 млн дол. США; жирах та оліях рослинного та тваринного походження – на 15811,3 млн дол. США; готових харчових продуктах – на 10767,7 млн дол. США.

З початком війни виробництво суттєво знизлося і лише у вересні вийшло на довоєнний рівень. Цінова ситуація лишалася загрозливою, підприємства втрачали обігові кошти через інфляцію. Лише впровадження систем управління якістю дозволило бізнесу ухвалювати обґрунтовані рішення, враховуючи поточні загрози. Це дало змогу оперативно вирішувати проблеми з логістикою інгредієнтів і сировини. Зокрема, підприємства з виробництва напівфабрикатів під час війни нікуди не виїжджали і запроваджувати інновації не

Сучасні позиції товарного імпорту у структурі задоволення споживчого попиту на внутрішньому ринку України є результатом захоплення агресором частини українських територій, масованих обстрілів, мінування земель с.-г. призначення, руйнування об'єктів енергетичної та виробничої інфраструктури, чисельних прорахунків державної економічної політики. На значній частині земель є неможливим проведення сільськогосподарської діяльності; блокування морських портів унеможливило експорт сільгосппродукції традиційними торговельними шляхами; на прифронтових територіях є проблеми із забезпеченням населення продовольством.

Унаслідок повномасштабної війни припинила роботу понад третина промислових підприємств по Україні. За підсумками 2022 р. загальну суму прямих збитків підприємств оцінюють у 13 млрд дол. США. За підсумками 2022 р. промислове виробництво в країні скоротилося на 36,9% [14].

Рис. 7. Товарна структура експорту продовольчих товарів Івано-Франківської області за 2021–2023 рр., тис. дол. США

З початку війни в загальній структурі споживання імпорту продовольчих товарів в Івано-Франківській області знизилася кількість імпортованої продукції рослинного походження, але зростає питома вага готової харчової продукції (рис. 8).

Кардинальні негативні зміни в житті країни та недотримання курсу на масштабну модернізацію призвели до руйнування економічного потенціалу та загострення макроекономічних дисбалансів. Для розкриття сутності економічного потенціалу зовнішньоекономічної діяльності Прикарпаття потрібно зосередити увагу на експортних та імпорتنих можливостях, а також на міжнародній співпраці. Поточний стан експортного потенціалу області було досліджено з використанням аналізу динаміки загального обсягу експорту та імпорту за січень – червень 2024 р. (табл. 3) [15].

У товарній структурі зовнішньої торгівлі за аналізований період переважали поставки експортованої продукції:

- ✦ зернових культур;
- ✦ продукції борошномельно-круп'яної промисловості;
- ✦ насіння і плодів олійних рослин;
- ✦ продуктів переробки овочів;
- ✦ готових продуктів із зерна;
- ✦ їстівних плодів та горіхів тощо.

У частині імпорту товарів відбулося споживання таких товарних груп:

- ✦ живі тварини;
- ✦ молоко та молочні продукти, яйця птиці;
- ✦ натуральний мед;
- ✦ продукти з м'яса, риби;
- ✦ цукор і кондитерські вироби з цукру;
- ✦ готові продукти із зерна;
- ✦ залишки і відходи харчової промисловості та ін. (рис. 9).

Найбільшу частку в географічній структурі імпорту в січні – червні 2024 р. Івано-Франківської області посідають: Польща – 18,10%; Німеччина – 12,70%; Китай – 10,60%; Туреччина – 7,40%; Італія – 3,90%; США – 3,60%, Японія – 2,20% та ін. (рис. 10).

ВИСНОВКИ

На сьогодні ситуація у сфері виробництва продуктів харчування загалом по країні та по Івано-Франківській області зокрема стабілізована, але виконання умов доступу України до повноцінного членства в ЄС означає прийняття відповідних умов функціонування для сфер аграрного та харчового бізнесу на всіх етапах – від лану до столу. В умовах затяжної війни вирішити низку проблемних питань дуже складно.

Запорукою досягнення стійкості та високої адаптивності національної економіки є забезпечен-

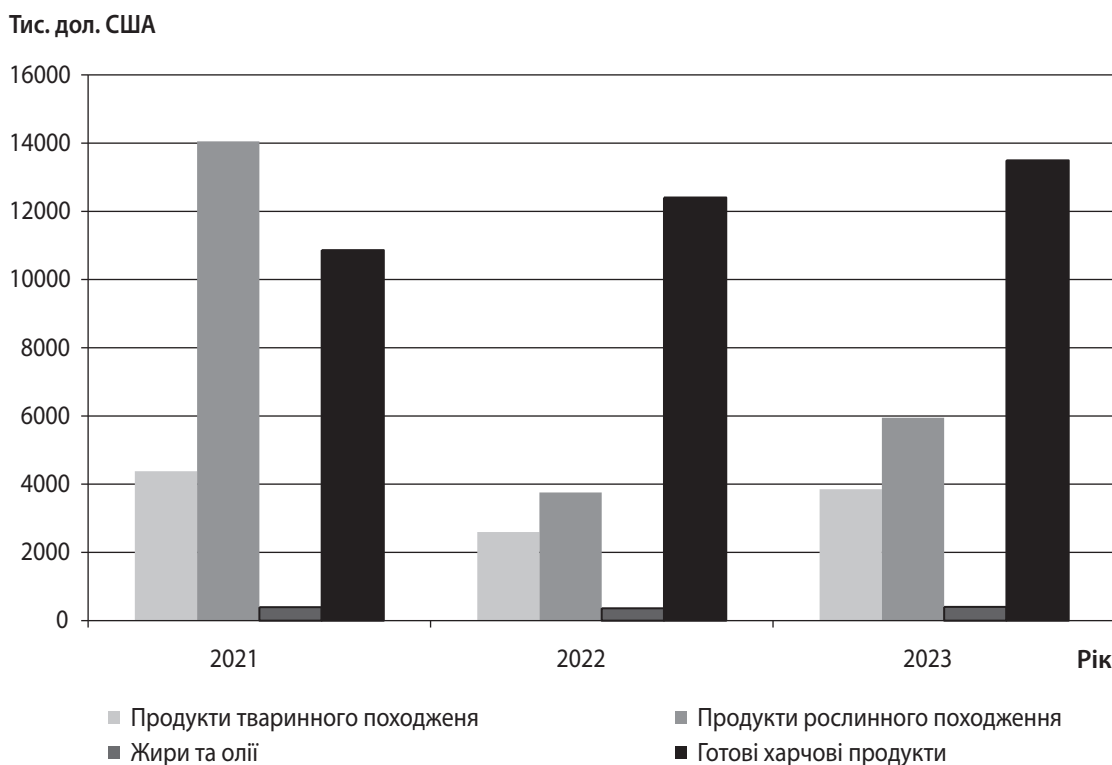

Рис. 8. Товарна структура споживання імпорту продовольчих товарів Івано-Франківською областю за 2021–2023 рр., тис. дол. США

Таблиця 3

Товарна структура зовнішньої торгівлі Івано-Франківської області за січень – червень 2024 р.

Код і назва товарів згідно з УКТ ЗЕД	Експорт		Імпорт	
	Тис. дол. США	% від загального обсягу	Тис. дол. США	% від загального обсягу
1	2	3	4	5
Усього	65425,9	100,0	11758,3	100,0
I. Живі тварини; продукти тваринного походження	1194,8	1,82	2429,1	20,6
01 живі тварини	–	–	952,1	8,09
02 м'ясо та істівні субпродукти	583,6	0,89	–	–
03 раки і ракоподібні	–	–	215,1	1,82
04 молоко та молочні продукти, яйця птиці; натуральний мед	611,2	0,93	1261,9	10,7
II. Продукти рослинного походження	57205,8	87,4	896,2	7,62
06 живі дерева та інші рослини	368,6	0,56	337,3	2,86
07 овочі	567,4	0,86	–	–
08 істівні плоди та горіхи	3312,4	5,06	102,2	0,86
09 кава, чай	14,9	0,02	–	–
10 зернові культури	44423,4	67,89	12,0	0,10
11 продукція борошномельно-круп'яної промисловості	1853,7	2,83	285,7	2,42
12 насіння і плоди олійних рослин	6350,7	9,70	118,5	1,00
13 шелак природний	–	–	37,3	0,31

1	2	3	4	5
14 рослинні матеріали для виготовлення	314,8	0,48	3,1	0,00
III. 15 Жири та олії тваринного або рослинного походження	965,9	1,47	199,9	1,7
IV. Готові харчові продукти	6059,4	9,26	8233,1	70,0
16 продукти з м'яса, риби	15,0	0,02	1215,6	10,3
17 цукор і кондитерські вироби з цукру	40,5	0,06	352,0	3,01
18 какао та продукти з нього	39,5	0,06	399,6	3,39
19 готові продукти із зерна	1401,3	2,14	1571,4	13,0
20 продукти переробки овочів	2006,0	3,06	928,9	7,89
21 різні харчові продукти	501,2	0,76	1643,1	13,97
22 алкогольні та безалкогольні напої, оцет	92,0	0,14	314,4	2,67
23 залишки і відходи харчової промисловості	1963,7	1,93	1808,3	15,37

ня стійкої роботи промисловості, яка поряд з економічними виконує важливі безпекові та гуманітарні завдання – забезпечення внутрішнього ринку товарами першої необхідності, продукцією для потреб фронту, матеріалами для відбудови зруйнованої інфраструктури, а також надання гуманітарної та військової допомоги. Відбудова промислового потенціалу України має здійснюватися на нових технологічних засадах, забезпечувати структурну перебудову економіки з пріоритетним розвитком переробних виробництв, відновлення інвестиційної діяльності, створення нових робочих місць. Стимулювання промислового зростання в умовах зниження конкурентоспроможності вітчизняного виробництва, посилення інвестиційних та виробничих ризиків диктує необхідність міцної державної підтримки, напрямками якої мають бути:

- ✦ розвиток на території України виробництв повного циклу та збільшення промислового перероблення, що забезпечуватиме зростання доданої вартості виробництва та експорту промислової продукції;
- ✦ відновлення та збільшення виробництва продукції, що є критично важливою для матеріально-технічного забезпечення Збройних Сил України, а також життєзабезпечення населення;
- ✦ здійснення більш сфокусованої релокації підприємств, які перебувають у зоні бойових дій, що створить передумови для максимально швидкого перезапуску діяльності підприємств і полегшення повоєнного відновлення економіки України;

- ✦ залучення іноземних і вітчизняних інвесторів та виробників (зокрема, релокованих) до резидентства в індустріальних парках і технопарках, створення транскордонних парків з країнами ЄС із забезпеченням частки державних інвестицій та гарантій у проектах виробництва продукції вищих технологічних укладів;
- ✦ зміцнення експортного потенціалу промисловості через спрощення експортних постачань з України, переорієнтацію експортних потоків промислової продукції на альтернативні чорноморським каналам шляхи, запровадження політики заміщення на світових ринках російської продукції подібною українською, сприяння експорту товарів з більшим вмістом доданої вартості;
- ✦ зниження імпортного тиску на вітчизняних виробників із застосуванням диференційованого підходу в запровадженні імпортних обмежень для недопущення втрати виробниками доступу до імпортних виробничих ресурсів;
- ✦ пришвидшення модернізаційних зрушень у промисловості на засадах розвитку конкурентних переваг і використання потенціалу ЄС як прискорювача інклюзивного економічного зростання;
- ✦ стимулювання використання кліматично нейтральних, низьковуглецевих, циркулярних моделей виробництва в промисловості, посилення потенціалу переробної галузі

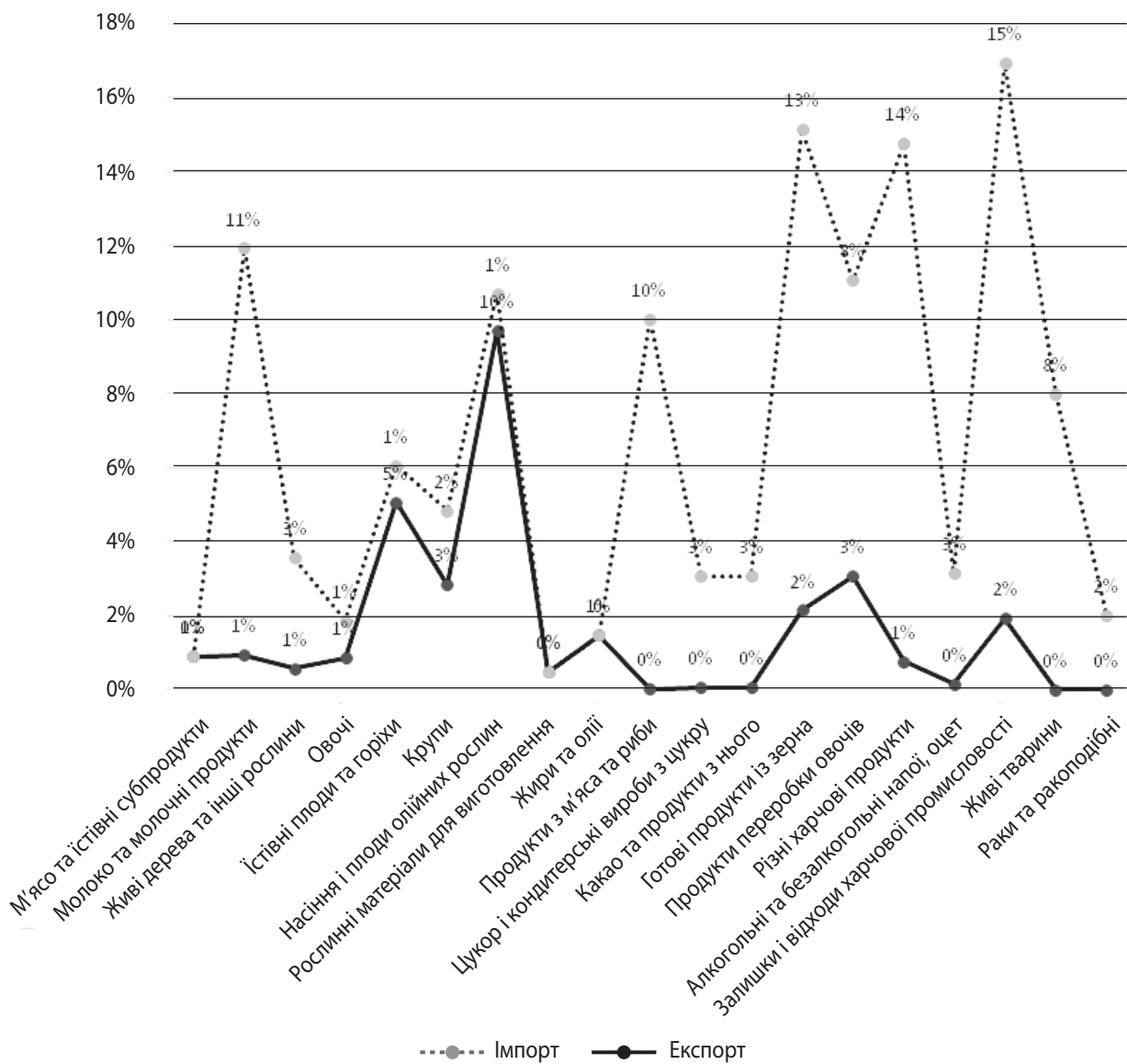

Рис. 9. Експорт та імпорт основних товарних груп харчової промисловості Прикарпаття в січні – червні 2024 р., %

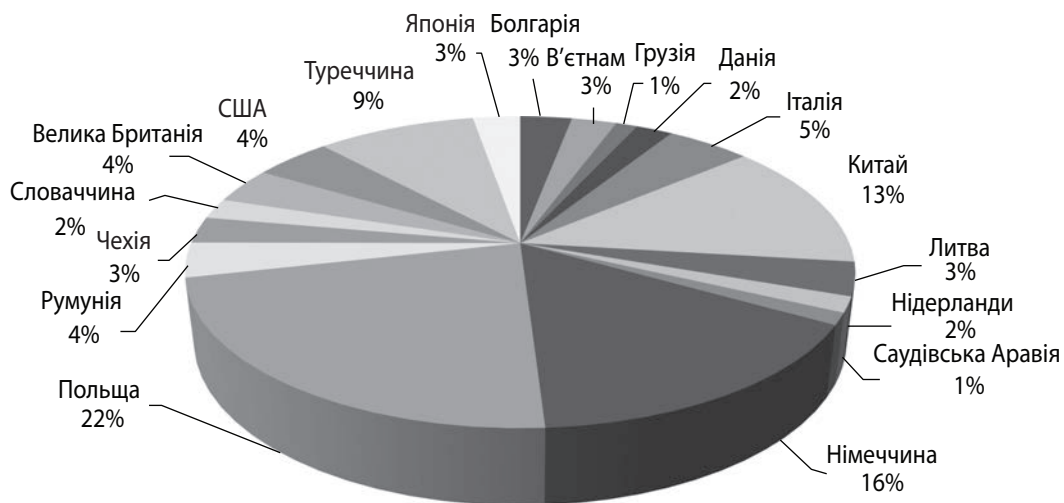

Рис. 10. Географічна структура імпорту товарів Івано-Франківською областю за січень – червень 2024 р., %

для виробництва енергії з альтернативних джерел, збільшення внеску в енергетичну безпеку держави та зниження критичної залежності від імпорتنих енергоносіїв;

- ✦ проведення маркетингових досліджень, формування ефективної структури управління, а також забезпечення належного обліку та контролю для створення ефективного інформаційного середовища у сфері експортно-імпорتنих операцій підприємств [14].

Україна не лише опинилася в складних умовах воєнного стану, а й зіткнулася з безпрецедентним і швидким спадом національної економіки. Суттєво оновити правові інструменти регулювання ЗЕД, відрегулювати низку нормативно-правових актів, які впорядковують експортно-імпорتنу діяльність вітчизняних підприємств в умовах війни, буде не легко.

Попри складнощі, викликані війною, Україна має можливості для подальшого розвитку. Вітчизняні підприємства мають готуватися до виходу на нові ринки, зосереджуючись на торгівлі інноваційною, високоякісною продукцією, а також технологічними товарами та послугами, що відповідають вимогам сучасних європейських ринків. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Чухраєва Н. М. Сутність та структура експортного потенціалу промислових підприємств. *Держава та регіони. Серія «Економіка та підприємництво»*. 2017. № 4–5. С. 73–77. URL: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2017/4_2017/16.pdf
2. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991 р. № 959-XII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>
3. Закон України «Про продовольчу безпеку України» від 22.12.2011 р. № 4227-VI. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JF6GI01G>
4. Зовнішньоекономічна діяльність України. У 2023 році імпорт перевищив експорт на \$27,4 млрд. URL: <https://skilky-skilky.info/u-2023-rotsi-import-perevyshchuv-eksport-na-27-4-mlrd/>
5. Зовнішня торгівля товарами. Підсумки I півріччя 2023 року. *НІСД*. 2023. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/zovnishnya-torhivlya-tovaramy-pidsumky-i-pivrichchya-2023-roku>
6. Постанова КМУ «Деякі питання експорту окремих товарів до держав – членів Європейського Союзу» від 30.05.2024 р. № 612. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/612-2024-n#Text>
7. Державна митна служба України. URL: <https://customs.gov.ua/>
8. Підсумки зовнішньої торгівлі товарами України у I кварталі 2023 року. *НІСД*. 2023. URL: <http://surl.li/unjbgx>

9. Головне управління статистики в Івано-Франківській області. URL: <https://www.ifstat.gov.ua/>
10. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
11. Товарна структура зовнішньої торгівлі Івано-Франківської області у 2022 році. URL: <https://oleshaotg.gov.ua/news/1677501593/>
12. Зовнішня торгівля Івано-Франківської області товарами у січні – жовтні 2023 року. URL: <https://ifstat.gov.ua/RIZN/2023/Macro-graf/12/zez-1-10.pdf>
13. Безпека і безпечність харчування під час і після війни. Київ, 2022. URL: http://www.aau.org.ua/media/publications/1876/files/ReportF_2022_12_14_09_45_37_750479.pdf
14. Пріоритети забезпечення стійкості промисловості й аграрного сектору економіки України в умова повномасштабної війни. Аналітична доповідь / за ред. Я. А. Жаліла. Київ, 2023. DOI: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2023.04>
15. Дармограй Т. Зовнішня торгівля Івано-Франківської області: експорт та імпорт товарів торік. *Firtka. Агенція новин*. 16.02.2024. URL: <https://firtka.if.ua/blog/view/zovnishnia-torgivlia-ivano-frankivskoyi-oblasti-eksport-ta-import-tovariv-torik>

REFERENCES

- “Bezpeka i bezpechnist kharchuvannia pid chas i pislia viiny” [Food Safety and Security During and after War]. Kyiv, 2022. http://www.aau.org.ua/media/publications/1876/files/ReportF_2022_12_14_09_45_37_750479.pdf
- Chukhraieva, N. M. “Sutnist ta struktura eksportnoho potentsialu promyslovykh pidpriemstv” [Essence and Structure of Export Potential of Industrial Enterprises]. *Derzhava ta rehiony. Serii «Ekononika ta pidpriemnytstvo»*, no. 4-5 (2017): 73-77. http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2017/4_2017/16.pdf
- Darmohrai, T. “Zovnishnia torhivlia Ivano-Frankivskoi oblasti: eksport ta import tovariv torik” [Foreign Trade of Ivano-Frankivsk Region: Export and Import of Goods Last Year]. *Firtka. Ahentsiia novyn*. February 16, 2024. <https://firtka.if.ua/blog/view/zovnishnia-torgivlia-ivano-frankivskoyi-oblasti-eksport-ta-import-tovariv-torik>
- Derzhavna mytna sluzhba Ukrainy. <https://customs.gov.ua/>
- Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. <http://www.ukrstat.gov.ua>
- Holovne upravlinnia statystyky v Ivano-Frankivskii oblasti. <https://www.ifstat.gov.ua/>
- [Legal Act of Ukraine] (1991). <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>
- [Legal Act of Ukraine] (2011). <https://ips.ligazakon.net/document/JF6GI01G>
- [Legal Act of Ukraine] (2024). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/612-2024-n#Text>

"Pidsumky zovnishnyoi torhivli tovaramy Ukrainy u I kvartali 2023 roku" [Results of Foreign Trade in Goods of Ukraine in the 1st Quarter of 2023]. *NISD*. 2023. <http://surl.li/unjbgx>

Priorytety zabezpechennia stiikosti promyslovosti i ahrar-noho sektoru ekonomiky Ukrainy v umovakh povno-masshtabnoi viiny. Analytychna dopovid [Priorities for Ensuring the Stability of Industry and the Agricultural Sector of Ukraine's Economy in Conditions of Full-scale War. Analytical Report]. Kyiv, 2023.

DOI: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2023.04>

"Tovarna struktura zovnishnyoi torhivli Ivano-Frankivskoi oblasti u 2022 rotsi" [Commodity Structure of Foreign Trade of the Ivano-Frankivsk Region in 2022]. <https://oleshaotg.gov.ua/news/1677501593/>

"Zovnishnia torhivlia Ivano-Frankivskoi oblasti tovaramy u sichni – zhovtni 2023 roku" [Ivano-Frankivsk Region's Foreign Trade in Goods in January – October 2023]. <https://ifstat.gov.ua/RIZN/2023/Macrograf/12/zez-1-10.pdf>

"Zovnishnia torhivlia tovaramy. Pidsumky I pivrichchia 2023 roku" [Foreign Trade in Goods. Results of the First Half of 2023]. *NISD*. 2023. <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/zovnishnya-torhivlya-tovaramy-pidsumky-i-pivrichchya-2023-roku>

"Zovnishnyoekonomichna diialnist Ukrainy. U 2023 rotsi import perevyshchyv eksport na \$27,4 mlrd" [Foreign Economic Activity of Ukraine. In 2023, Imports Exceeded Exports by \$27.4 Billion]. <https://skilky-skilky.info/u-2023-rotsi-import-perevyshchyv-eksport-na-27-4-mlrd/>

Науковий керівник – Перезозова І. В.,

доктор економічних наук, професор кафедри підприємництва і маркетингу Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу.

Академік Академії економічних наук України